

men naar voren brengen; niet de materiële oppervlakte der aanschou-
wingswereld, met al zijn betooverende schittering en picturalen glans,
met heel zijn rijke verscheidenheid van detail en toon en kleur, maar
den dieperen inhoud, de bepaaldheid en bestendigheid
van den constructieven vorm. Door het verschijningsaspect
der dingen van alle nevenverschijnselen te ontdoen, wilde men het Wezen
achter den Schijn vatten, wilde men de meest veralgemeende, de meest
vereenvoudigde grondvormen ontdekken en blootleggen. Wij kunnen
bij de Impressionisten spreken van een bruisende Verliefdheid op de
Natuur, die zich in Cézanne tot een roerende en bezonnen Liefde verdiepte:
hij reeds wilde begrijpen, wilde doorgronden. De Cubisten
echter stelden dit Begrijpen definitief voorop; men voelde verliefdheid
en liefde beide al meer en meer als een de essentiële waarden verduisterende
en vertroebelende macht. Men wilde niet dwepen, maar denken:
het „denk-voelen” werd in eere hersteld. Men brak met de spontane drift,
met het sensitieve voelen: men wilde meten en berekenen, koel en be-
langeloos de dingen constateeren, doorvorschen, analyseeren en recon-
strueeren, zoo oprecht mogelijk, zoo zakelijk mogelijk. Men schakelde
niet alleen alle stemming en sentiment uit, maar wantrouwde de Inspiratie.
Men wilde zich niet laten drijven op de heete golven van het bitterzoete
leven, maar graven in de sombere diepten, kaal en kil en rotsig. Men
eischte opnieuw een geconcentreerde overgave aan de realiteit: maar
men gaf zich met een zekere reserve; met een verbeteren drang zich niet
te laten verleiden of bedriegen; met een heimelijk spieden naar den Oer-
vorm, die de Oer-ziel openbaren zou.

Het Renaissancistisch persoonlijkheidsbesef, verworpen tot een aca-
demisch pedantisme, had zich vernieuwd, verscherpt, verbijzonderd
tot het individualistisch anarchisme van de Fauves, die met een soms
meeslepend élan hun subjectivisme hadden uitgevierd. Maar de Cubisten
braken met dit vooropstellen van de persoonlijkheid. In allen deemoed
zochten zij aanvankelijk de natuur te analyseeren om zodoende een
min of meer buiten- of bovenpersoonlijke orde, een rationeele wetmatigheid
te ontdekken en te handhaven. Koel wilde men tegenover het leven staan,
opdat men het begrijpen zou en beheerschen kon; doch het accent viel
allengs minder op het analytisch begrijpen en méér op het synthetisch
beheerschen. Meer en meer werd de geestelijke inhoud van een gegeven
object, of wat men als geestelijken inhoud meende te beleven, losgemaakt
van den tijdruimtelijken verschijningsvorm; meer en meer verdween
dus de voorstelling als zoodanig, totdat zij geheel onherken-
baar was geworden. Het verlangen tot-de-kern-der-dingen-door-te-
dringen, het trekken van grenslijnen, het berekenen van constructie-
vlakken, het mathematisch bepalen van verhoudingen, — dit alles werd